

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ**

**КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ**

**ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**  
з дисципліни «Експериментальна психологія»

Розробник:  
старший викладач кафедри ПДОУ,  
канд. психол. наук  
Боснюк В.Ф.  
“ \_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 2016 р.

Харків, 2016

**МОДУЛЬ 1.** Експериментальна психологія як наука. Система методів дослідження психіки.

**Тема 1.1.** Встановлення і розвиток експериментального методу в психології (семінарське заняття, 2 год.).

**План:**

1. Визначення експериментальної психології, її значення.
2. Предмет та об'єкт експериментальної психології.
3. Принципи експериментальної психології.
4. Розвиток та становлення експериментальної психології.

**Завдання для самостійної роботи:**

1. Біхевіоризм і експериментальна психологія.
2. Когнітивний підхід і експериментальна психологія.
3. Гуманістичний підхід і експериментальна психологія.
4. Психоаналіз і експериментальна психологія.

**Література:**

1. Гриншпун Й.Б. Введение в психологию. – М.: Ин-т практ. психол., 1996. – 152 с.
2. Дружинин В.Н. Экспериментальная психология. – СПб.: Питер, 2000. – С. 8-18.
3. Ждан А.Н. К исторической реконструкции психологических основ развивающего обучения // Вопросы психологии. – 2000. – №6. – С. 76-90.
4. История и некоторые вопросы современного состояния экспериментальных исследований в отечественной психологии: Сб. науч. тр. / Под ред. Е.А. Будиловой, В.А. Кольцовой, М.В. Муленковой. – М.: ИП РАН, 1990. – 294 с.
5. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб.: Питер, 2000. – С. 10-89, 309-416.
6. Фресс П. Развитие экспериментальной психологии // Экспериментальная психология / Под ред. П. Фресса, Ж. Пиаже. – М.: Прогрессе, 1966. – С. 15-96.
7. Ярошевский М.Г. История психологии. – М.: Академия, 1996. – 416 с.

**Тема 1.2.** Методологічне забезпечення психологічних досліджень (семінарське заняття, 2 год.).

**План:**

1. Загальне уявлення про методологію науки
1. Характеристика наукового дослідження та його етапи
2. Основні загальнонаукові дослідницькі методи
3. Класифікація методів психологічного дослідження

**Завдання для самостійної роботи:**

1. Характеристика наукової актуальності та новизни психологічного дослідження.
2. Характеристика об'єкта, предмета та проблеми психологічного дослідження.
3. Цілі та завдання наукового дослідження в дипломній роботі.
4. Вимоги до формулювання гіпотези дослідження (навести приклади).
5. Особливості написання теоретичного розділу наукового дослідження.
6. Характеристика програми емпіричного дослідження.

**Література:**

1. Волков Б.С. Методология и методы психологического исследования: учебное пособие / Б.С. Волков, Н.В. Волкова. – М.: КноРус, 2013. – 344 с.

2. Горбунова, В.В. Экспериментальная психология в схемах и таблицах / В.В. Горбунова. – Ростов н/Д: Феникс, 2005. – 184
3. Гудвин, Дж. Исследование в психологии: методы и планирование / Дж. Гудвин. – 3-е изд. – СПб.: Питер, 2004. – 558 с.
4. Дружинин В.Н. Экспериментальная психология: Учебник для вузов / В.Н. Дружинин. – СПб.: Питер, 2012. – 320 с.
5. Зинченко В.П., Смирнов С.Д. Методологические вопросы психологии. – М.: Изд-во МГУ, 1983. – 164 с.
6. Коновалова М.Д. Экспериментальная психология. Конспект лекций. – Изд-во: Высшее образование, 2009. – 180 с.

**Тема 1.3.** Спостереження як метод психологічного дослідження (практичне заняття, 2 год.).

**План:**

1. Складові програми спостереження.
2. Проблема вибору одиниць спостереження
3. Способи запису результатів спостережень.
4. Особливості запису нестандартизованих та стандартизованих спостережень.

**Завдання для самостійної роботи:**

1. Етичні норми застосування методу спостереження. Відкрите та приховане спостереження.
2. Особливості застосування методу спостереження в дослідженнях соціально-психологічних явищ.
3. За результатами спостереження створити «поведінковий портрет» особистості.

**Література:**

1. Дружинин В.Н. Экспериментальная психология: Учебник для вузов / В.Н. Дружинин. – СПб.: Питер, 2012. – 320 с.
2. Коновалова М.Д. Экспериментальная психология. Конспект лекций. – Изд-во: Высшее образование, 2009. – 180 с.
3. Корнилова Т.В. Экспериментальная психология: Учебник для бакалавров / Т.В. Корнилова. – Люберцы: Юрайт, 2016. – 639 с.
4. Максименко С.Д., Носенко Е.Л. Экспериментальна психологія Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 360 с.
5. Никандров В.В. Наблюдение и эксперимент в психологии / В.В. Никандров. – СПб.: Издательство «Речь», 2003. – 480 с.
6. Регуш, Л.А. Практикум по наблюдению и наблюдательности / Л.А. Регуш. – СПб.: 2008. – 208 с.

**Тема 1.4.** Вербально-комунікативні методи в психології (практичне заняття, 2 год.).

**План:**

1. Специфіка опитування експертів.
2. Причини одержання недостовірних даних при опитуванні, які спричинені самим експериментатором та досліджуваним.
3. Характеристика проблем пов'язаних з сприйняттям запитань респондентом при опитуванні.

**Завдання для самостійної роботи:**

1. Специфіка використання вербально-комунікативних методів в психолого-педагогічних дослідженнях
2. Особливості використання вербально-комунікативних методів з дітьми.

### **Література:**

1. Волков Б.С. Методология и методы психологического исследования: учебное пособие / Б.С. Волков, Н.В. Волкова. – М.: КноРус, 2013. – 344 с.
2. Горбунова, В.В. Экспериментальная психология в схемах и таблицах / В.В. Горбунова. – Ростов н/Д: Феникс, 2005. – 184 с.
3. Коновалова М.Д. Экспериментальная психология. Конспект лекций. – Изд-во: Высшее образование, 2009. – 180 с.
4. Солсо Р.Л., МакЛин М.К. Экспериментальная психология. – СПб.: прайм – ЕВРОЗНАК, 2005. – 272 с.
5. Фресс П. Экспериментальная психология. – СПб.: Питер, 2003. – 160 с.

**Тема 1.5.** Анкетування як метод дослідження особистості в психології (практичне заняття, 2 год.).

### **План:**

1. Вимоги до формулювання запитань в анкеті
2. Композиція та оформлення анкети
3. Процедура анкетування і правила поведінки анкетеру.

### **Завдання для самостійної роботи:**

1. Методичні прийоми підвищення достовірності відповідей при анкетуванні.
2. Основні правила експериментатору для якісного проведення анкетування.

### **Література:**

1. Коновалова М.Д. Экспериментальная психология. Конспект лекций. – Изд-во: Высшее образование, 2009. – 180 с.
2. Максименко С.Д., Носенко Е.Л. Экспериментальная психология. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 360 с.
3. Солсо Р.Л., МакЛин М.К. Экспериментальная психология. – СПб.: прайм – ЕВРОЗНАК, 2005. – 272 с.
4. Фресс П. Экспериментальная психология. – СПб.: Питер, 2003. – 160 с.
5. Экспериментальная психология: Практикум: Учебное пособие для вузов / Т.Г. Богданова, Ю.Б. Гиппенрейтер, Е.Л. Григоренко и др.; Под ред. С.Д. Смирнова, Т.В. Корниловой. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 383с.

**Тема 1.6.** Інтерв'ю як метод дослідження особистості в психології (практичне заняття, 2 год.).

### **План:**

1. Процедура проведення інтерв'ю.
2. Правила поведінки інтерв'юєру.
3. Фактори успішного проведення інтерв'ю

### **Завдання для самостійної роботи:**

1. Місце інтерв'ю в системі дослідницьких методів особистості.
2. Переваги та недоліки методу інтерв'ю.

### **Література:**

1. Бондарчук О.І. Експериментальна психологія: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2003. – 120 с.
2. Волков Б.С. Методология и методы психологического исследования: учебное пособие / Б.С. Волков, Н.В. Волкова. – М.: КноРус, 2013. – 344 с.
3. Дружинин В.Н. Экспериментальная психология: Учебник для вузов / В.Н. Дружинин. – СПб.: Питер, 2012. – 320 с.
4. Коновалова М.Д. Экспериментальная психология. Конспект лекций. – Изд-во: Высшее образование, 2009. – 180 с
5. Экспериментальная психология: Практикум: Учебное пособие для вузов / Т.Г. Богданова, Ю.Б. Гиппенрейтер, Е.Л. Григоренко и др.; Под ред. С.Д. Смирнова, Т.В. Корниловой. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 383с.

### **МОДУЛЬ 2. Метод експерименту в психології.**

**Тема 2.1.** Експеримент як метод психологічного дослідження (практичне заняття, 2 год.).

#### **План:**

1. Аналіз експериментальних досліджень.
2. Особливості протоколу дослідження.
3. Складення експериментального звіту.

#### **Завдання для самостійної роботи:**

1. Специфіка експерименту в психології.
2. Принципи експериментального дослідження психіки.
3. Основні відмінності експериментування і спостереження.
4. Лабораторний експеримент: специфіка і доцільність застосування.
5. Природний експеримент у психології.

### **Література:**

1. Голубева Е.В. Планы экспериментов. Учебно-методическое пособие по курсу «Экспериментальная психология» / Е.В. Голубева. – Таганрог: Изд-во ТТИ ЮФУ, 2009. – 76 с.
2. Готтсданкер Р. Основы психологического эксперимента. – М.: Мир, 1982. – 220 с.
3. Кэмпбелл Дж. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях / Дж. Кэмпбелл. – М.: Прогресс, 1980. – 390 с.
4. .
5. Мартин Д. Психологические эксперименты. Секреты механизмов психики. – СПб.: прайм – ЕВРОЗНАК, 2005. – 480 с.
6. Милграм С. Эксперимент в социальной психологии / С. Милграм. – СПб.: Питер, 2001. – 336 с.

**Тема 2.2.** Експериментальні змінні та способи їх контролю (практичне заняття, 2 год.).

#### **План:**

1. Експериментальний контроль змінних у психологічному дослідженні.
2. Емпіричні методи виміру змінних у психологічному експерименті.
3. Міри зв'язку і міри відмінностей результатів в експериментальному дослідженні психіки.

### **Завдання для самостійної роботи:**

1. Дайте визначення поняттю “каузальна гіпотеза”.
2. В чому відмінність понять “незалежна змінна” та “залежна змінна”?
3. Які основні вимоги до процедури пред’явлення незалежної змінної?
4. Класифікуйте незалежні та залежні змінні за видами. Наведіть їх приклади.

### **Література:**

1. Коновалова М.Д. Экспериментальная психология. Конспект лекций. – Изд-во: Высшее образование, 2009. – 180 с.
2. Корнилова Т.В. Экспериментальная психология: Учебник для бакалавров / Т.В. Корнилова. – Люберцы: Юрайт, 2016. – 639 с.
3. Кэмпбелл Дж. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях / Дж. Кэмпбелл. – М.: Прогресс, 1980. – 390 с
4. Мартин Д. Психологические эксперименты. Секреты механизмов психики. – СПб.: прайм – ЕВРОЗНАК, 2005. – 480 с.
5. Носс И.Н. Экспериментальная психология: учебное пособие / И.Н. Носс. – М.: Психотерапия, 2010. – 272 с.

**Тема 2.3.** Оцінка якості проведеного експерименту (практичне заняття, 2 год.).

### **План:**

1. Ідеальні зразки експерименту.
2. Оцінка реальних експериментів на основі їх порівняння з мисленими зразками.
3. Фактори збільшення внутрішньої валідності експерименту у психології.
4. Фактори збільшення зовнішньої валідності експериментального дослідження психіки.

### **Завдання для самостійної роботи:**

1. Чому планування називають центральним моментом підготовчого етапу експерименту?
2. Яким чином визначається валідність експерименту?
3. Чому бездоганний експеримент можна провести тільки в мисленому плані?
4. Які фактори перешкоджають зовнішній і внутрішній валідності психологічного експерименту? Чому?

### **Література:**

1. Максименко С.Д., Носенко Е.Л. Экспериментальная психология Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 360 с.
2. Мартин Д. Психологические эксперименты. Секреты механизмов психики. – СПб.: прайм – ЕВРОЗНАК, 2005. – 480 с.
3. Солсо Р.Л., МакЛин М.К. Экспериментальная психология. – СПб.: прайм – ЕВРОЗНАК, 2005. – 272 с.
4. Фресс П. Экспериментальная психология. – СПб.: Питер, 2003. – 160 с.
5. Худяков А.И. Экспериментальная психология в схемах и комментариях. – СПб.:Питер, 2008. – 320с.

**Тема 2.4.** Характеристика і особливості експериментальних планів (практичне заняття, 2 год.).

### **План:**

1. Прості експериментальні плани та їх використання в психології.
2. Факторні плани та їх використання в психології.
3. Факторні плани за методом латинського і греко-латинського квадратів у психології.

**Завдання для самостійної роботи:**

1. У чому сутність змістового і формального планування психологічного експерименту?
2. Які параметри можуть бути покладені в основу класифікації планів експерименту?
3. Які джерела артефактів дають змогу контролювати план Р. Соломона?
4. За яких умов складаються факторні експериментальні плани?

**Література:**

1. Голубева Е.В. Планы экспериментов. Учебно-методическое пособие по курсу «Экспериментальная психология» / Е.В. Голубева. – Таганрог: Изд-во ТТИ ЮФУ, 2009. – 76 с.
2. Гудвин Дж. Исследование в психологии: методы и планирование / Дж. Гудвин. – 3-е изд. – СПб.: Питер, 2004. – 558 с.
3. Кэмпбелл Дж. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях / Дж. Кэмпбелл. – М.: Прогресс, 1980. – 390 с.
4. Хикс Ч. Основные принципы планирования эксперимента. – М.: Мир 1967. – 406 с.
5. Худяков А.И. Экспериментальная психология в схемах и комментариях. – СПб.:Питер, 2008. – 320 с.

**Тема 2.5.** Особливості доекспериментальних і квазіекспериментальних планів (практичне заняття, 2 год.).

**План:**

1. Експеримент і квазіексперимент.
2. Формуючий експеримент і лонгітюд як квазіекспериментальне дослідження психіки.
3. Експериментальний контроль в квазіексперименті.
4. Практичне значення до експериментальних планів.

**Завдання для самостійної роботи:**

1. Які відмінності квазіекспериментального дослідження психіки порівняно з “істинним” експериментом?
2. Які шляхи забезпечення валідності квазіекспериментального дослідження психіки?
3. Планування кореляційного дослідження.

**Література:**

1. Бондарчук О.І. Експериментальна психологія: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2003. – 120 с.
2. Гудвин Дж. Исследование в психологии: методы и планирование / Дж. Гудвин. – 3-е изд. – СПб.: Питер, 2004. – 558 с.
3. Коновалова М.Д. Экспериментальная психология. Конспект лекций. – Изд-во: Высшее образование, 2009. – 180 с.

4. Кэмпбелл Дж. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях / Дж. Кэмпбелл. – М.: Прогресс, 1980. – 390 с.
5. Методы исследования в психологии: квазиэксперимент / Под ред. Т.В. Корниловой. – М.: Издательская группа «ФОРУМ» – «ИНФРА-М», 1998. – 296 с.
6. Хикс Ч. Основные принципы планирования эксперимента. – М.: Мир 1967. – 406 с.

**Тема 2.6.** Соціально-психологічні аспекти психологічного експерименту (практичне заняття, 2 год.).

**План:**

1. Вплив експериментального спілкування на результат дослідження.
3. Причини артефактів.
4. Експериментатор: його особистість та діяльність.
5. Досліджуваний: його діяльність у експерименті.

**Завдання для самостійної роботи:**

Додаткові питання:

1. Як можна контролювати вплив факторів спілкування на результати експерименту?
2. Розкрийте сутність психологічного механізму плацебо-ефекту.
3. Чим відрізняється «сліпий досвід» від «двійного сліпого досвіду»?
4. Як впливає експериментатор на результати дослідження.

**Література:**

1. Дружинин В.Н. Экспериментальная психология: Учебник для вузов / В.Н. Дружинин. – СПб.: Питер, 2012. – 320 с.
2. Зароченцев К.Д. Экспериментальная психология / К.Д. Зароченцев, А.И. Худяков. – М.: Проспект, 2004. – 208 с.
3. Коновалова М.Д. Экспериментальная психология. Конспект лекций. – Изд-во: Высшее образование, 2009. – 180 с.
4. Кэмпбелл Дж. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях / Дж. Кэмпбелл. – М.: Прогресс, 1980. – 390 с.
5. Мартин Д. Психологические эксперименты. Секреты механизмов психики. – СПб.: прайм – ЕВРОЗНАК, 2005. – 480 с.

**МОДУЛЬ 3.** Психометрія та експериментальна психосемантика.

**Тема 3.1.** Психологічне тестування (практичне заняття, 2 год.).

**План:**

1. Переваги та недоліки суб'єктивних психодіагностичних методик.
2. Переваги та недоліки об'єктивних психодіагностичних методик.
3. Переваги та недоліки проєктивних психодіагностичних методик.

**Завдання для самостійної роботи:**

1. Характеристика основних періодів в розвитку психологічного тестування.
2. Основні класифікації психологічних тестів.
3. Порівняльний аналіз суб'єктивних, об'єктивних та проєктивних психодіагностичних методик.



### **Література:**

1. Дружинин В.Н. Экспериментальная психология: Учебник для вузов / В.Н. Дружинин. – СПб.: Питер, 2012. – 320 с.
2. Зароченцев К.Д. Экспериментальная психология / К.Д. Зароченцев, А.И. Худяков. – М.: Проспект, 2004. – 208 с.
3. Коновалова М.Д. Экспериментальная психология. Конспект лекций. – Изд-во: Высшее образование, 2009. – 180 с.
4. Пишо П. Психологическое тестирование. – СПб.: Питер, 2003. – 160 с.
5. Экспериментальная психология: Практикум: Учебное пособие для вузов / Т.Г. Богданова, Ю.Б. Гиппенрейтер, Е.Л. Григоренко и др.; Под ред. С.Д. Смирнова, Т.В. Корниловой. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 383с.

**Тема 3.2.** Традиційна психометрична парадигма конструювання тестів і шкал (практичне заняття, 4 год.).

### **План:**

1. Етапи стандартизації психодіагностичного тесту можна представити.
2. Перевірка надійності, валідності, достовірності тесту.
3. Раціональний та емпіричний підхід до конструювання тесту.
4. Методологія конструювання тестів.

### **Завдання для самостійної роботи:**

1. Способи формування початкових тестових завдань.
2. Проблема оцінки тестових завдань.
3. Побудова діагностичної моделі.
4. Методи випробування діагностичної моделі.

### **Література:**

1. Дружинин В.Н. Экспериментальная психология: Учебник для вузов / В.Н. Дружинин. – СПб.: Питер, 2012. – 320 с.
2. Пишо П. Психологическое тестирование. – СПб.: Питер, 2003. – 160с.
3. Червинская К.Р. Компьютерная психодиагностика СПб.: Речь, 2003. – 336 с.
4. Экспериментальная психология: Практикум: Учебное пособие для вузов / Т.Г. Богданова, Ю.Б. Гиппенрейтер, Е.Л. Григоренко и др.; Под ред. С.Д. Смирнова, Т.В. Корниловой. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 383с.

**Тема 3.3.** Експериментальна психосемантика (практичне заняття, 2 год.).

### **План:**

1. Процедура конструювання семантичного простору особистості.
2. Використання технологій аналізу даних в процесі виявлення структури семантичного простору.
3. Особливості інтерпретації виявленої структури.

### **Завдання для самостійної роботи:**

Характеристика прийомів формування експериментально-психологічних даних:

- суб'єктивне шкалювання;
- ранжування;
- сортування;
- асоціативний експеримент;
- семантичний диференціал;
- репертуарні решітки.

### **Література:**

1. Пишо П. Психологическое тестирование. – СПб.: Питер, 2003. – 160 с.
2. Русина Н.А. Семантические образования в восприятии другого человека. – Дисс. ... канд. психол. наук. – М., 1983. – 266 с.
3. Червинская К.Р. Компьютерная психодиагностика СПб.: Речь, 2003. – 336 с.
4. Шмелев А.Г., Похилько В.И., Козловская-Тельнова А.Ю. Практикум по экспериментальной психосемантике (тезаурус личностных черт). М.: Изд-во Моск. Ун-та, 1988. – 208 с.

**МОДУЛЬ 4.** Сучасні напрямки експериментального дослідження психіки. Обробка, інтерпретація та представлення результатів психологічних досліджень.

**Тема 4.1.** Комп'ютерна специфіка тестових завдань (практичне заняття, 2 год.).

### **План:**

1. Практика застосування дистанційного тестування.
2. Особливості створення адаптивного комп'ютерного тесту.
3. Приклади ігрового тестування.
4. Особливості та перспективи мультимедійного тестування.

### **Завдання для самостійної роботи:**

1. Розкрийте переваги та недоліки комп'ютерного тестування в порівнянні з бланковим.
2. Охарактеризуйте дистанційне тестування.
3. Характеристика ігрового тестування.

### **Література:**

1. Носс И.Н. Экспериментальная психология: учебное пособие / И.Н. Носс. – М.: Психотерапия, 2010. – 272 с.
2. Пишо П. Психологическое тестирование. – СПб.: Питер, 2003. – 160 с.
3. Солсо Р.Л., МакЛин М.К. Экспериментальная психология. – СПб.: прайм – ЕВРОЗНАК, 2005. – 272с.
4. Червинская К.Р. Компьютерная психодиагностика СПб.: Речь, 2003. – 336 с.
5. Шнейдер Л.Б. Экспериментальная психология / Л.Б. Шнейдер. – М.: Академический проект, 2007. – 300 с.

**Тема 4.2.** Експериментальне моделювання (практичне заняття, 4 год.).

### **План:**

1. Експериментальне моделювання як метод психологічного дослідження
2. Загальне уявлення про модель, функції та класифікації
3. Специфіка моделювання в психології
4. Основні напрямки моделювання в психології

### **Завдання для самостійної роботи:**

1. Наведіть приклади моделювання:
  - фізіологічних основ психіки;
  - роботи нейрона;
  - мозку;
  - психічних явищ;
  - штучного інтелекту;

- мотивації;
- емоцій;
- особистості.

### **Література:**

1. Голубева Е.В. Планы экспериментов. Учебно-методическое пособие по курсу «Экспериментальная психология» / Е.В. Голубева. – Таганрог: Изд-во ТТИ ЮФУ, 2009. – 76 с.
2. Дружинин В.Н. Экспериментальная психология: Учебник для вузов / В.Н. Дружинин. – СПб.: Питер, 2012. – 320 с.
3. Корнилова Т.В. Экспериментальная психология: Учебник для бакалавров / Т.В. Корнилова. – Люберцы: Юрайт, 2016. – 639 с.
4. Максименко С.Д., Носенко Е.Л. Експериментальна психологія Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 360 с.
5. Солсо Р.Л., МакЛин М.К. Экспериментальная психология. – СПб.: прайм – ЕВРОЗНАК, 2005. – 272с.

**Тема 4.3.** Обработка данных психологических исследований (практичне заняття, 4 год.).

### **План:**

1. Возможности и ограничения использования параметрических и непараметрических методов анализа данных в психологических исследованиях.
2. Методы корреляционного анализа. Проблемы интерпретации корреляционных связей.
3. Сравнительный анализ коэффициентов корреляции.
4. Характеристика методов сравнения двух выборок исследуемых.
5. Характеристика методов сравнения трех и больше выборок исследуемых.

### **Завдання для самостійної роботи:**

Особенности использования та алгоритм розрахунку:

- коэффициента корреляции Пирсона.
- коэффициента корреляции Спирмена.
- коэффициента корреляции Кенделла.
- $\phi$ -коэффициента сопряженности Пирсона.
- корреляции  $\chi^2$ -Пирсона
- бисериального коэффициента корреляции.
- рангово-бисериального коэффициента корреляции.
- t-Стюдента для одной выборки.
- t-Стюдента для зависимых выборок.
- t-Стюдента для независимых выборок.
- F-Фишера для сравнения дисперсий.
- $\phi$ -Фишера.
- U-Манна-Уитни.
- T-Вилкоксона.
- H-Краскала-Уоллеса.
- $\chi^2$ -Фридмена.

### **Література:**

1. Ермолаев О.Ю. Математическая статистика для психологов. – М.: Моск. психологосоциальный ин-т: Флинта, 2002. – 321 с.
2. Кричевец А.Н. Математика для психологов: Учебник / А.Н. Кричевец, Е.В. Шикин, А. Г. Дьячков / Под ред. А. Н. Кричевца. М., 2003. – 198 с.

3. Наследов А.Д. Математические методы психологического исследования. – СПб.: Речь, 2004. – 392 с.
4. Сидоренко Е.В. Методы математической обработки в психологии / Е.В. Сидоренко. – СПб.: Речь, 2006. – 350 с.
5. Суходольский Г.В. Математические методы психологии. СПб., – 2003. – 245 с.
6. Тарасов С.Г. Основы применения математических методов в психологии. СПб., – 1998. – 275 с.

**Тема 4.4.** Інтерпретація та представлення результатів психологічних досліджень (практичне заняття, 2 год.).

**План:**

1. Результати дослідження, їх інтерпретація та узагальнення..
2. Форми представлення результатів дослідження.
3. Вимоги до оформлення наукової статті.

**Завдання для самостійної роботи:**

1. Розкрийте різноманітні підходи до інтерпретації результатів дослідження
2. З яких етапів складається інтерпретація експериментальних результатів?
3. Які існують типи психологічного пояснення в експерименті? Який тип пояснення, на вашу думку, є найбільш адекватним? Обґрунтуйте відповідь.
4. Як можна інтерпретувати "негативний" результат експерименту?
5. Назвіть обмеження для узагальнення результатів експерименту в психології. Які існують можливості їх подолання?
6. Перелічіть можливі помилки узагальнення експериментальних даних. Наведіть приклади.

**Література:**

1. Зароченцев К.Д. Экспериментальная психология / К.Д. Зароченцев, А.И. Худяков. – М.: Проспект, 2004. – 208 с.
2. Корнилова Т.В. Экспериментальная психология: Учебник для бакалавров / Т.В. Корнилова. – Люберцы: Юрайт, 2016. – 639 с.
3. Носс И.Н. Экспериментальная психология: учебное пособие / И.Н. Носс. – М.: Психотерапия, 2010. – 272 с.
4. Солсо Р.Л., МакЛин М.К. Экспериментальная психология. – СПб.: прайм – ЕВРОЗНАК, 2005. – 272с.
5. Шнейдер Л.Б. Экспериментальная психология / Л.Б. Шнейдер. – М.: Академический проект, 2007. – 300 с.